שבועות שתים פרק ראשון שבועות ה.

ריבויי ומיעוטי. וריבה הכל ומיעט סם הכי מפרש לה בקדושין (כא:): **והכא.** גבי פדיון הבן להכי דרש ליה בריבויי ומיעוטי משום דאין הפרט בין שני כללות: **דתנא דבי רבי ישמעאל.** בפלו טריפות (חולין מז.) דאיכא תנא דדרש את זה מאכלו מכל אשר במים כלל וימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל ופליג עליה תנא דבי רבי ישמעאל ואמר במים במים סמוכין זה לזה ואמ"כ כתיב בימים ובנחלים הלכך אין זה כלל ופרט אלא הטילהו ביניהם לדרשו בריבויי ומיעוטי: **ורבנן.** דפליגי עליה דרבי ודרשי ליה בכלל ופרט סברא הוא כדאמרי במערבא: **אין האיש מנוקה מעון.** שבא עליה אחר שנסתרה: **ידיעת בית רבו.** שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא [4] והוא ידע שהרגיש כשנגע אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא [1] (בטומאה כשנוגע בה) שמה ידיעה: **ד' כפנים.** שתים לחיוב הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית וד' לפטור כשזה עוקר וזה מניח (כתיב [2]) בעשותה העושה את כולה (שבת דף ג.): **דעיקר שבת.** שעיקר מסכת באיסורי שבת: **אבות.** יציאות שהן מן התורה: **תולדות.** הכנסות דלא מיפרשן בהדיא: **תרתי חויין.** ומתני' דהכא ד' תנן: **שתים לחיוב.** הולאה דעני והולאה דבעל הבית: **ושתים לפטור.** אחת שהעני פושט ידו לפנים ונתן בעה"ב לתוכה והעני הוליאה ועבד אילו הנחה ולא עבד עקיר' ובעה"ב עקר ולא הניח ושניהם פטורין ואחת שבעה"ב פושט ידו מליאה לחוץ ונטל העני מתוכה והניח דעבד נמי בעל הבית עקירה והעני הנחה ושניהם פטורין בשתי הולאות הללו: **חיובי מאי נינהו יציאות.** הא יציאות קתני ויציאות דחיובא תרתי הוא דהויין חדא דעני וחדא דבעה"ב:

דתנא דבי ר' ישמעאל במים במים שני **פעמים** כו'. תימה דר' ישמעאל תני ב"י מדות התורה נדרשת והא איכא טפי הך מדה דשני כללות הסמוכי' דדרשינן בריבה ומיעט: **בשבועות** נסיב לה בר' עקיבא ולא סבר לה. זימנין דלא בעי למימר הכי כפרק כיסוי הדם (חולין דף פה:) גבי רבי חייא דנפל ליה ס[3]יעיבה בכיתני' וא"ל רבי לא ומחר ופריך ולימא ליה לא וטרוף דהא רבי רחה דבריו של ר"ש בכיסוי הדם ושנאם בלשון חכמים דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא בעי למימר תני לה ולא סבר לה:

ונעלם מעיני אישה מבלל דה"ל ידיעה מעיקרא. י"מ דה"ל ידיעה שנטמאת דהכי משמע קרא ושכב אים אותה שכבת זרע ונעלם וגו' וקשה לפירוש זה דהיכי דמי אי בשעת השקאה מזכר מן הטומאה למה משקה אותה ואם אינו מזכר אמאי משקה אותה הא בעינן ידיעה מעיקרא והוא סבור שלא היתה לו ידיעה מעולם ומיהו י"ל דאיסר דמיירי כשאינו מזכר ומ"מ משקה אותה מספק דע"י השקאה יתברר אם היתה לו ידיעה מעיקרא או לאו ולפי המפרשים דונעלם קאי אסתירה מיירי שפיר דבשעת השקאה זכור מן הטמיה אבל מ"מ קשה אמאי משיב ליה אין מעוקה אם לא בא עליה משנסתרה וי"ל כיון דשכח מוכיח שלא הקפיד ולא חביב מעוקה מעון דאפילו אינו מוחה אעון בניו ובנותיו אין מים בודקין את אשתו כדאיתא בפ"ב דסוטה (דף מז:) [5]ואמר נמי התם אם אתם מקפידין על עלמכם המים בודקין את נשותיכם: **ידיעת** בית רבו שמה ידיעה. אף על פי שדבר זה לא נעלם ממנו שגם עתה יודע כן ולא אמי למעוטי אלא תיגוח שנשכה וכן בסוטה יודע שאם נטמאה אסורה וגבי סוטה נמי אף בשעת העלמה נמי יודע שהיא בעולה: **אמר** ליה **רב אפא לאבי והא** תנן כו' מי **איבא דליה ידיעת בית רבו.** ה"ה דה"מ למיפרך אהא דדרש מקרא דונעלם לידיעת בית רבו ומי איכא דליה ידיעת בית רבו: **שתים** שהן ד' **כפנים.** הכא פי' בקונטרס כפנים הייני הכנסות ובמון הייני הולאות ואין גראה מדאיצטריך לקמן למימר וקמפרש הכנסה לאלתר ה"ל לאוכומי משמיס שהן ד' כפנים דהוו כולהו

ריבויי ומיעוטי אין בעלמא כללי ופרטי דריש והכא היינו טעמא כדתנא דבי ר' ישמעאל [6]דתנא דבי ר' ישמעאל [1]במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט ורבנן אמר רבינא כדאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא שתי כללות הסמוכות זה לזה הטל פרט ביניהן ודונם בכלל ופרט השתא דאמרת רבי כללי ופרטי דריש בעל בורחיך קשיא שבועות אלא בשבועות נסיב אליבא דר' עקיבא וליה לא סבירא ליה: גופא מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים ת"ל [2]ונעלם ונעלם שני פעמים דברי ר"ע רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר ונעלם מכלל שידע והוא ידע הרי כאן שתי ידיעות א"כ מה ת"ל ונעלם [6] לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש: אמר מר ונעלם מכלל שידע מאי משמע אמר רבא מדלא כתיב והיא עלומה ממנו א"ל אביי אלא מעתה גבי סוטה דכתיב [3]ונעלם מעיני אישה מכלל דהוי ידע מעיקרא אי הוה ידע מי בדקו לה מיא והא [3]תניא [4]ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה [8]בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו ותו גבי תורה דכתיב [5]ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה מכלל דאיכא דהוה ידע [3]ביה והכתיב [9]לא ידע אנוש ערכה אלא אמר אביי קסבר רבי [7]ידיעת בית רבו שמה ידיעה א"ל רב פפא לאביי אלא דקתני אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף מי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו אמאי שנא הכא דתנא שתים שהן ד' ותו לא ומאי שנא התם דתני שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ התם דעיקר שבת הוא תני אבות ותולדות הכא דלאו עיקר שבת הוא אבות תני ותולדות לא תני אבות מאי נינהו יציאות תרתי חויין וכ"ת מהן לחיוב ומהן לפטור והא דומיא דמראות נגעים קתני מה התם כולהו לחיובא אף הכא כולהו לחיובא אלא אמר רב פפא התם דעיקר שבת תני חיובי ופטורי הכא חיובי תני ופטורי לא תני חיובי מאי נינהו יציאות [10]יציאות תרתי הוא דהויין שתים דהוצאה ושתים דהכנסה והא יציאות קתני אמר רב אשי תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לה ממאי

דתנן

ומפרש ר"י דהשתא חשיב אף פטור דפטור ומותר דמשכחת כל הח' בהולאות:

מי

ב א מתי' פ"ב מהל' שבועה הלכה ח סמג עשין מה:

מסורת הש"ס

(א) ב"ק פד: חולין פז. בכורות נח., ב) שבועה כח. [ומז: יבמות נח. קידושין מז:], ג) ל"ל נה. יומא, ד) [לקמן יד:], ה) שבת כ., ו) ל"ל ויציאות, ז) רש"ל מ"ז, ח) [ויקרא ד], ט) [ל"ל ואמיא]. י) ל"ל ואמרינן. רש"ל.

תורה אור השלם

1. את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו: ויקרא יא ט
2. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם: ויקרא ה ב, ג
3. ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה: במדבר ה יג
4. ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את עונה: במדבר ה לא
5. ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה: איוב כח כא
6. לא ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים: איוב כח יג

הגהות הב"ח

(א) נפ' ונעלם ונעלם לחייב על העלם טומאה:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ידיעת וכו' והוא ידע שהרגיש. עיין לקמן דף יד: תוס' ד"ה לו:

רבינו חננאל

ופרקינן רבי בעלמא בכללי ופרטי דריש ולענין בכור אידי דכתב ופדויי מבן חדש תפדה סמוכים זה לזה ואח"כ כתב בערכך כסף חמשה שקלים סבר אין זה כלל ופרט אלא ריבוי ומיעוט. וכדתנא דבי ר' ישמעאל בענין הדגים דכתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם. תנא דבי ר' ישמעאל במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבוי ומיעוט רבי סבר לה כתנא דבי ר' ישמעאל ודריש לה בריבוי ומיעוט. ורבנן סברי כדאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא שני כללות סמוכין זה לזה הטל שרש ביניהן ודונם בכלל ופרט. וכבר פירשנוה בסוף פרק ואלו טרפות. ואסיקנא אלא ר' שבועות נסיב לה לתתי' ר' עקיבא ולא סבר לה כוותיה דחייב לשעבר. גופא מנין שאינו חייב אלא בשיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים. ת"ל ונעלם שתי פעמים דברי ר' עקיבא. רבי אומר אינו צריך שני ונעלם. אלא ונעלם מכלל שהוא ידע. שאין אדם מי שלא קרא המקרא הזה בבית רבו בבית הספר. ועוד כתיב והוא ידע. הרי ידיעה אחרת. הנה ידיעה בתחלה והעלם בינתים וידיעה בסוף. ונעלם השני לפה בא. לחייב על העלם טומאה רעל העלם מקדש. והא דתנן אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. אוקימנא בתינוק שנשבה לבין הנכרים ולא היתה לו ידיעה בבית רבו כלל. יציאות השבת שתים שהן ד'. ואקשינן אמאי לא תני שתים שהן ד' בפנים וכו' בדקתני במסכת שבת. ופרקינן התם תני אבות ותולדות הכא אבות תני תולדות לא תני. אבות מאי נינהו יציאות וכו'. וכבר פירשנוה במקומה:

עין משפט נר מצוה

מוסף רש"י

ריבויי ומיעוטי. אין הפרט פירוטו של כלל שמתמר אין בכלל אלא מה שבפרט, אלא למעוטי הוא בא, לפי שבכלל היה מרבה את הכל וכל המיעוט אחריו ליתר מה וכיוצא בו כללני לך, הילכך אפילו לא חזר וכלל הייתי מבא כענין הפרט וכי חזר וריבה ריבה הכל ולא מיעט לך אלא דבר אחד ומצרו הכתוב לחמכים אחה דבר הרלוי לעשות מן הכלל, מי מיעוט, ממעט קלת ממקמעו (קדושין כא:). במים במים שני פעמים. התלבו כל אבר במים, כל אבר לו סנפיר וקשקשת בימים. הואיל וכלים סמוכים הם והפרט אינו בעינן, אלא אחריהם כתיב בימים ובנחלים, דמשמע דימים ובנחלים הוא דבעינן סנפיר וקשקשת אבל שיחין ומערות לא, אין זה נדרש בכלל ופרט, דלא ליתבר אלא כענין הפרט, אלא בריבה ומיעט וריבה ואתבר כל מילי אלא למיעוט מהני למעוטי פירקא חדא מילתא ותו לא (ב"ק סו:) כלומר כל מקום שנאמר כי כללות זו אבל זו ופרט אחריהן, בגון הבא את זה מתלבו מכל אבר במים אבר לו סנפיר וקשקשת בימים, דהיינו שני כללות דמשמע דבכל מים בעינן סנפיר וקשקשת, ופרט כתיב אחריהם בימים ובנחלים, דמשמע בימים ובנחלים שנוטבים הם בעינן סנפיר וקשקשת אבל הגדלים במים מבושקין מיתמלבי אלא סנפיר וקשקשת, אין זה כלל ופרט, לא דיינן ליה בכלל ופרט, אלא מטילין הפרט בעינן ודינן אותו בריבוי ומיעוטי (בכורות נא.) הואיל ומי הכללות סמוכין, כשבטיל פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תהוים בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוט, דלהכי אלינהו רחמנא לפרטא מכללא אלא הדרשה בכלל ופרט, ואיכא בין ריבה ומיעט לכלל ופרט, דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט בעינן פירוטו אלא בכללא ואין בכלל אלא מה שבפרט, ואפילו דבר הדומה לו אין לך להכיח, וכשבטל לך כלל שני אחר הפרט, אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט, אבל כי דרשינן ריבה ומיעט, אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומה לו, ובלאו רבוי שני הוי מרבינן כל דדמי ליה לאתויי כל מילי, ואהני ריבוי שני לאתויי כל מילי, ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל. והכי מפרשינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין מה:) בגי כל הנסקלין נתלין, דריבוי ומיעוט לחודיה מייתי כל דדמי ליה בכל מילי (חולין סז:). בזמן שהאיש מנוקה מעון. שלא בא עליה לאחר שנסתרה, שהתורה אחרה עליו דמתיב (במדבר ה) ויהיה טמאה (ירמיה יח) וכנ"ל (קידושין כז:) שלא בא עליה משנסתרה עליו, האשה הזיה תשא את עונה, שיבקנה המים (סוטה כח:). אין האיש מנוקה מעון. מעון ניתוף נאשה האטורה לו, כן מוז שנסתרה כין כאחרת (שם מז:). יציאות שבת. הולאות שמרשות לרשות האמורות בשבת, ונגמ' מפרש דהמנעות נמי קא קרי יציאות דאיכא תרשות לרשות (שבת ב:). שתים שהן ארבע בפנים. לאותן העומדים בפנים. שתים מן התורה הולאה והכנסה דבעל הבית, ובפרק דאיזה נדרשה נפקא לן מיהו מסר דיעבדיו קול ממתנה וגו', לא תפיקו מהכ"י לרה"ל נדבה לאמתה ליה, ויום השבת היה כדליף התם, ושל שתים אלו חייב חטאת על שנגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו קטלה, וכן בכל מלאכת שבת (שם). שהן ארבע. מדאכריהם הוסיפו שתים לאסור לאמתה ואם עשה פטור (שם). ושתים שהן ארבע בחרץ. שתים מן התורה, הולאה והכנסה דעני העומד בחוץ, ושתים מדאכריהם בהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח לאמתה אסור ואם עשה פטור, כדליף דנגמרת שנים שנעשתה פטורים (שם). תני אבות ותולדות. ליאות והכנסות, שהליאות אבות הן, דמוישביו קול ממתנה לא משמע אלא הולאות, אלא מסברא אמרינן מכל מרבעות לרשות קפיד קרא מה לי אפוקי מה לי עיולי (שם ב:). יציאות תרתי חויין. דעני ודבעל הבית, ומאי שהן אחרא דקתני התם (שם). מהן לחיוב ומהן לפטור. ליאות דעני ודבעל הבית לחיוב ויציאות שתים של פטור, שתי עקירות של הולאה, כגון פשט כעל הבית ידו מלאה לחוץ ונטל עני מתוכה, הרי פטור של בעל הבית דקתני ליה תנא דמתני' וכגון פשט העני ידו ריקנית לפנים ונתן בעל הבית לתוכה הרי פטור שני של הולאה (מ"ח של עני) שהוא אסור לכתחלה, דגזרינן שמא יעבה הנחה על עקירתו, והיינו שהן אחרא דקתני התם (שם). מה התם כולהו לחיובא. שבאיזו מהן שנעשתה נה יגמנם למקרם חייב, ולהכי פרך ממראות נגעים, דאילו שנעשות ידיעות פלוגתא הוא, ואיכא מ"ד בשנעשות (לקמן נה.) חיב חייב אלא על העתיד לבא, וידיעות נמי איכא אלא אם לעולם טומאה (שם). חיובי מאי נינהו יציאות. כלומר ליאות קתני דמשמע הולאה, לכך מתמה הי מחיובי קתני ע"כ ליאות לחייבין ותרתי הוא דהויין, ומשני הכנסות נמי קתני כדהייהו (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com